

ORIENTÁCIA STAVEBNÉHO SEKTORU NA REKONŠTRUKCIE A MENŠIE ZAKÁZKY POD VPLYVOM DLHOVEJ KRÍZY

Martin Gádoši

Abstrakt

Dlhové problémy v ekonomikách eurozóny začali predstavovať vážnu hrozbu pre hlavné ekonomiky Európy a možno v budúcnosti hrozbu aj pre samotné „euro“. Kríza súvisí nie len so štátnym dlhom a financiami bánk, ale má tiež korene v reálnej ekonomike so štrukturálnymi problémami. Na spôsobe akým je riešená kríza je pravdepodobné, že bude mať ďalekosiahly vplyv na Európu a aj zvyšok sveta. Pod týmto vplyvom stavebný sektor prirodzene presmerováva svoju orientáciu a veľký objem produkcie vytvárajú malé zákazky a rekonštrukcie.

Abstract

The debt problems in the economies of the euro zone has started to pose a serious threat to the main economies of the Europe and perhaps to the future of the “euro” itself. The crisis is not merely related to sovereign debt and bank financials but also rooted in the real economy with structural problems. The manner in which the crisis is dealt is likely to be of far reaching significance to Europe and to the rest of the world. Under this influence the construction sector naturally redirects its orientation and large volume of production generate small businesses and reconstructions.

Úvod

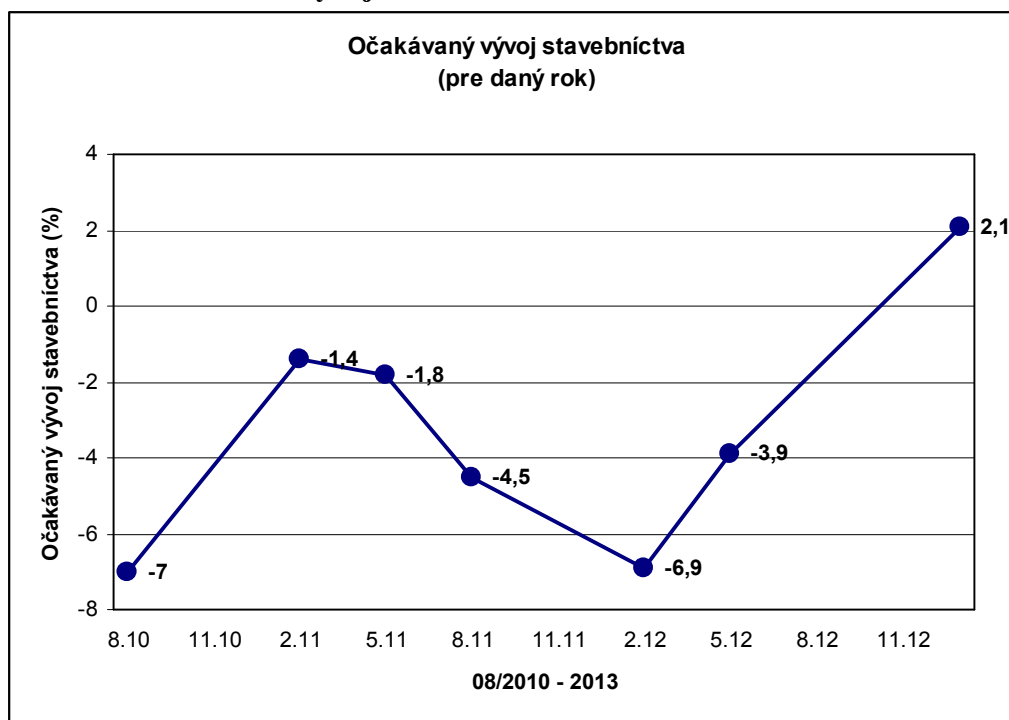
Súčasnú stavebníctvo sa nachádza pod viacerými vplyvmi. Jedným z najvýznamnejších je vplyv dlhovej, alebo hypotekárnej krízy, ktorá sa prejavila ako finančná a následne ako hospodárska kríza. Ovplyvňuje chod stavebníctva a spôsobuje znižovanie dopytu a tým produktivitu stavebníctva. V súčasnosti tvoria menšie zákazky takmer 50 % stavebnej produkcie a sú vykonávané malými a stredne veľkými spoločnosťami.

Vývoj stavebníctva v rokoch 2010 - 2013

Dlhová kríza v súčasnosti vplyva na stavebníctvo veľmi významnou mierou. Zostupný trend sprevádza slovenské stavebníctvo už štvrtý rok. Tento trend má negatívny dopad ako aj na malých a stredných podnikateľov, tak aj na veľké firmy. Podľa Slovenského štatistického úradu došlo k medziročnému prepadu sektora za prvý štvrtýrok tohto roku o 9,2 %. Najviac postihnutou oblasťou bolo inžinierske stavebníctvo, ktoré sa prepadlo o 22,1 %, ďalej pozemné staviteľstvo o 8 % a celkovo sa sektor oproti obdobiu 1/2008 až 3/2012 prepadol o 34,1 %. Prepád možno očakávať aj počas celého roku 2012. Tento prepád by mal byť miernejší oproti minulým obdobiam a malo by dôjsť k prognózovanému zlepšeniu v roku 2013. Momentálny pokles v stavebníctve sa pohybuje okolo 3,9 %. Veľmi mierny nárast

môžeme čakať v roku 2013. Tento nárast by sa mal pohybovať v kladných číslach a to o 2,1 %.

Obr. 1: Vývoj stavebníctva v rokoch 2010 – 2013

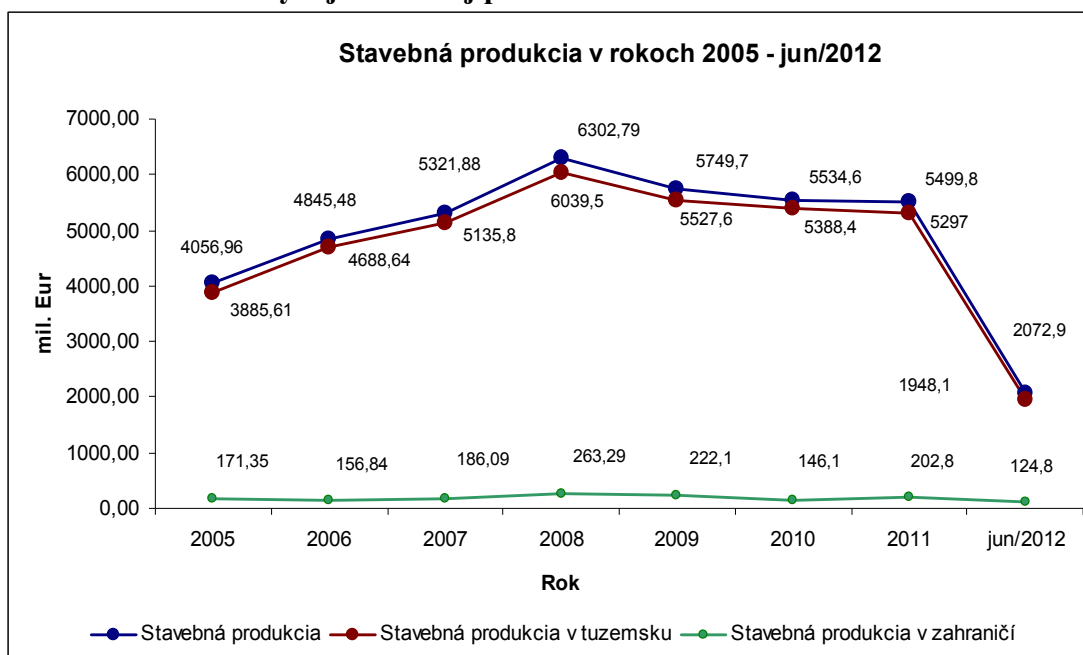
Zdroj: Kvartálna analýza slovenského stavebníctva 5/2012

Produkcia a tržby stavebníctva ovplyvnené menšími zákazkami a rekonštrukciami

S poklesom dopytu na Slovensku klesá aj produkcia stavebníctva a s ňou samozrejme tržby. Po dlhšom období stáleho prepadu stavebnej produkcie prichádza k obdobiu jeho zastavenia. Do roku 2008 bol zaznamenaný rast produkcie a s ním vznik nových podnikateľských subjektov na trhu, čo spôsobilo presýtenie. Následne po tomto pozitívnom období prišlo k prudkému zníženiu stavebnej produkcie a významné percento týchto subjektov sa ocitlo na hranici krachu z nedostatku zákaziek a presýtený trh sa začal redukovať s klesajúcim dopytom. Tento pokles nás sprevádzal do konca roku 2011, kedy prišlo k jeho zastaveniu. Počas roku 2012 je predpovedaný mierny nárast, alebo udržanie stavu, ktorý ale oproti minulým obdobiam bude stále v mínusových číslach a odzrkadlí sa na trhu v roku 2013.

V dnešnom stave tvoria živnostníci, teda malé a stredné podniky 50 % produkcie slovenského stavebníctva, čo predstavuje veľký obrat oproti minulosti a tým menšie pole pôsobnosti pre veľké podniky a gigantov. Na rok 2012 sa očakáva pokles v sektore veľkých spoločností (82 %) a situácia nebude priaznivá ani v roku 2013. Pokles výkonu nastane aj pre malé a stredné podniky, avšak nie až v takých negatívnych číslach oproti poslednému obdobiu.

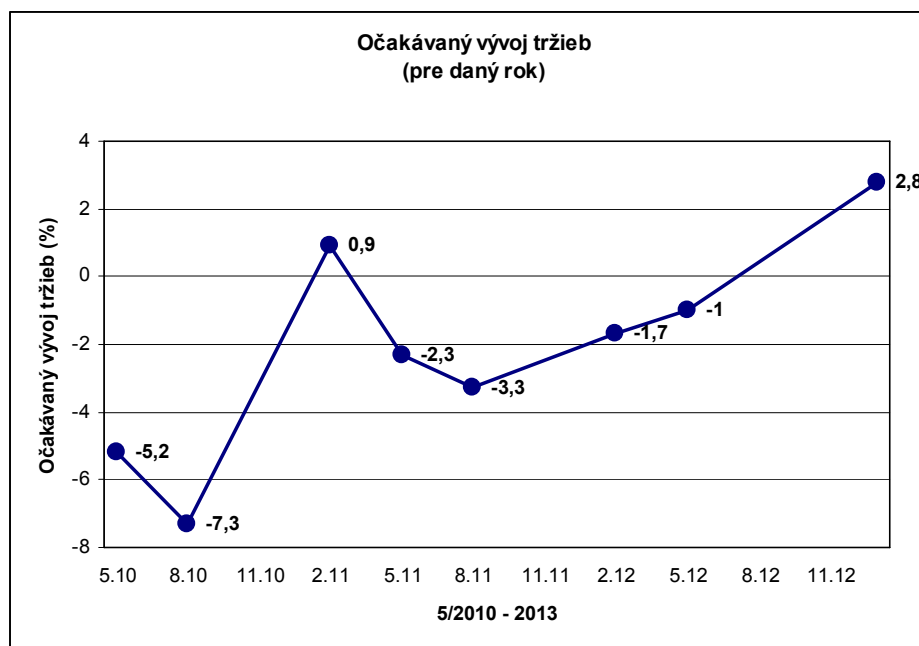
Obr. 2: Vývoj stavebnej produkcie v rokoch 2005 – 06/2012

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky 8/2012

S poklesom dopytu a produkcie klesajú aj tržby. Podiel spoločností, ktoré v roku 2012 očakávajú pokles tržieb spolu so zlepšujúcim sa výhľadom, sa mierne znížil na menej ako polovicu zo všetkých stavebných spoločností (43 %). Stavebné spoločnosti očakávajú v roku 2012 v priemere pokles tržieb o 1,0 %.

Obr. 3: Vývoj tržieb v rokoch 05/2010 - 2013

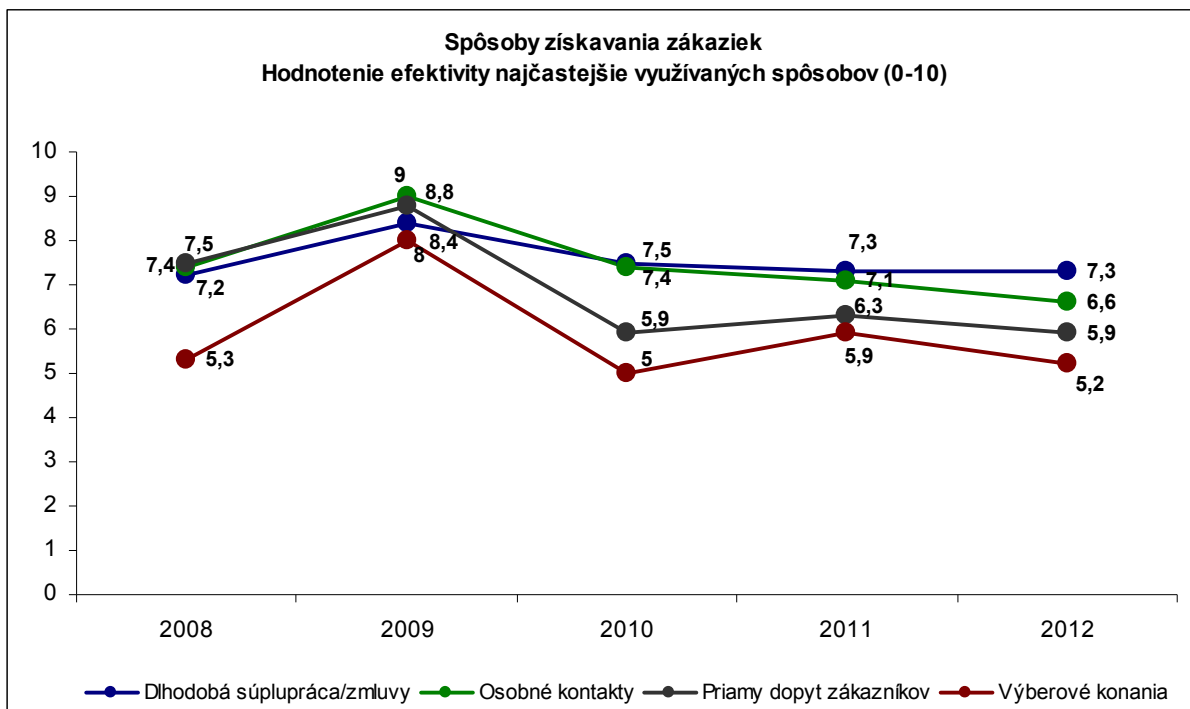
Zdroj: Kvartálna analýza slovenského stavebníctva 5/2012

Sebadôvera spoločností a boj o zákazky

Z prieskumov štatistických spoločností vyplýva, že sebadôvera stavebných spoločností klesá, najmä vďaka obavám z konkurenčných bojov o zákazky medzi nimi. Tento prepád sebadôvery zaznamenali zväčša veľké spoločnosti. Následne sa to prejavilo aj v sumách za získavané zákazky, čo v dnešnej dobe predstavuje 40 – 60 % z reálneho rozpočtu, ktorý je 100 % z obstarávacej sumy. Spôsobuje to dnešný trh, ktorý vytvára tlak na ceny a 'nezdravý' konkurenčný boj. Tento jav brzdí vedúce firmy v rozvoji a budovaní vlastnej organizácie, pretože nie sú finančné prostriedky na zaplatenie kvalifikovanej pracovnej sily a tento nedostatok prostriedkov sa premieta aj do technologického rozvoja, ktorý je týmto výrazne brzdený.

Veľké firmy sú nútené len 'prežívať'. Toto prežívanie spôsobuje následne jav, že sa uchylujú k menším zákazkám, čím narúšajú priestor pre malé a stredné podniky a vo veľmi veľa prípadoch, ak si zoberú menšie podniky ako subdodávky, nie sú schopní ich vyplácať z dôvodu podhodnocovania zákaziek. Z pohľadu stavebného zamerania v dnešnej situácii tvoria menšie zákazky a rekonštrukcie objektov väčšinu obratu v stavebníctve. Značný prepád nastal v oblasti inžinierskeho staviteľstva, kde sebadôvera značne klesla. Taktiež výhľad pre projektantov zo všetkých smerov nie je pozitívny, pretože poklesla produkcia novostavieb a tým aj projekčných prác.

Obr. 4: Spôsoby získavania zákaziek

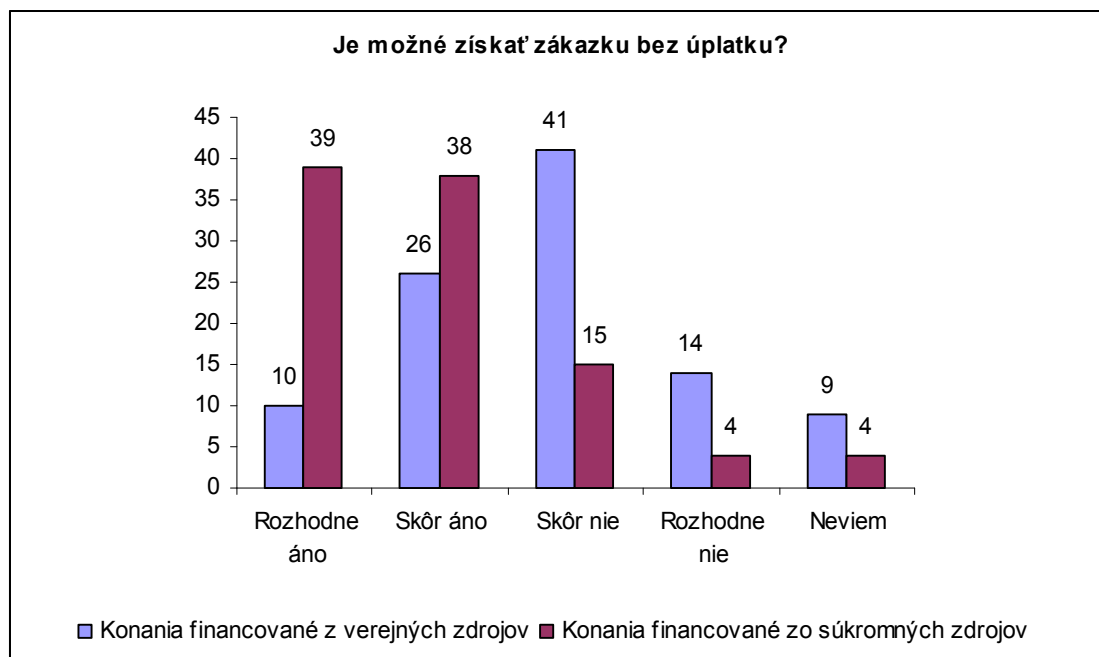
Zdroj: Kvartálna analýza slovenského stavebníctva 5/2012

Z dôvodu veľmi nízkeho množstva zákaziek na trhu je stále takmer tretina spoločností ochotná prijať zákazku s nulovou alebo zápornou maržou. Výrazne rastie podiel spoločností, ktoré porušujú svoje interné predpisy (risk management), aby získali novú zákazku. S tým súvisí aj priemerná doba uhrádzania zákaziek, čo predstavuje 51 dní (45 v ČR), našťastie je už platobná morálka oproti minulému obdobiu stabilizovaná.

Výberové konania a stavebné spoločnosti

Výberové konania sú v súčasnej dobe označované ako transparentné. Ich pozitívne hodnotenie ale spočíva len vo výbornom hodnotení konaní financovaných zo súkromných zdrojov. Netransparentnosť sa premieta do konaní financovaných z verejných zdrojov, do verejných súťaží, ktoré sú v dnešnej dobe zdrojom života pre veľa spoločností. Kritéria sú často nadstavované pre konkrétnych realizátorov a neumožňujú väčšine firiem sa zúčastniť, nevznikne zdravá konkurencia a zákazky sú často brzdené. Tento jav je najčastejšie sprevádzaný s podávaním úplatkov za získanie danej zákazky. Pesimistickejšie sú názory na získavanie zákaziek z verejných zdrojov, kde až 55 % sa priklonilo k odpovedi, že nie je možné získať takúto zákazku bez úplatku. V súkromnom sektore je to pozitívnejšie, kde sa priklonilo až 77 % opýtaných k ceste, že je možné získať zákazku bez úplatku.

Obr. 5: Možnosť získania stavebných zákaziek

Zdroj: Kvartálna analýza slovenského stavebníctva 5/2012

Obmedzenia stavebných firiem

Stavebné firmy sú v dnešnej situácii obmedzované z rôznych uhlov. Hlavnými obmedzeniami, ktoré brzdia lepší hospodársky výsledok sú byrokracia zo strany štátu, nedostatočný dopyt, zlé financovanie z verejných, ako aj súkromných zdrojov a nedostatok financií na vlastné aktivity. Požiadavky zo strany štátu sú v dnešnom svete zastarané a príliš komplikovaná legislatíva znemožňuje efektívne fungovanie stavebníctva. Nízky dopyt sa prejavuje vo verejnom a aj súkromnom sektore a zlá platobná morálka sa podpísala pod nedostatok financií na rozvoj firiem.

Záver

Pohľad do budúcnosti pre stavebníctvo nie je priaznivý. Dôležitosť treba klásť na zvýšenie dopytu naliatím finančných zdrojov do stavebných sektorov a tým zvýšenie produkcie a naštartovanie mechanizmu stavebníctva. Ďalšími nutnými zmenami treba upraviť Zákon o verejnom obstarávaní, ktorý by zjednodušil zložitosti týkajúce sa tejto sféry a znížiť komplikovanosť projektových dokumentácií a nárokov na ne. Posledné zmeny je treba vykonať v Stavebnom zákone, ktoré by zaplätali diery spôsobujúce problémy. Následne by mohlo nastať ozdravenie stavebníctva, situácia by sa mohla zlepšiť, celý proces by sa mohol dostať do pozitívnych čísiel, stabilizovať sa. Preto treba dbať na malých a stredných podnikateľov, ktorí v dnešnej dobe držia stavebný sektor.

Oslabovanie svetovej ekonomiky naďalej pokračuje, a to v dôsledku klesajúceho obchodu a znižujúcej sa dôvery podnikov a spotrebiteľov. Nižšie tempá rastu už zaznamenávajú aj rýchlo rozvíjajúce sa ekonomiky. Hlavným epicentrom globálneho ekonomického spomaľovania je eurozóna. Kľúčovým je vyriešiť krízu v eurozóne.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

- [1] HALUŠKA, J. a kol.: Krátkodobá predikcia vývoja slovenskej ekonomiky v I. polroku 2012. INFOSTAT Bratislava, február 2012
- [2] JANKOVICHOVÁ, E.: *Manažér v stavebníctve*. Brno: Tribun EU, 2010, s.103, ISBN 978-80-970530-9-3
- [3] *Kvartálna analýza slovenského stavebníctva 5/2012*. [on line] publikované jún 2012. [citované 20.08.2012] Dostupné z internetu
[http://www.strabag.se/databases/internet/_public/files.nsf/SearchView/4618EAB676855F73C1257A140057ED17/\\$File/Kvart%C3%A1lna%20anal%C3%BDza%20slovensk%C3%A9ho%20stavebn%C3%ADctva%205_2012.pdf](http://www.strabag.se/databases/internet/_public/files.nsf/SearchView/4618EAB676855F73C1257A140057ED17/$File/Kvart%C3%A1lna%20anal%C3%BDza%20slovensk%C3%A9ho%20stavebn%C3%ADctva%205_2012.pdf)
- [4] *Ekonomika: Európska recesia spomaľuje globálne ekonomiky, hovorí OECD*. [on line] publikované september 2012. [citované 10.09.2012] Dostupné z internetu
<http://www.oecd.org/newsroom/economyeuropeanrecessionslowingglobaleconomysaysoecd.htm>
- [5] VACEK, J. a kol.: Kvalitatívna štúdia slovenského stavebníctva 2009. CEEC (The Central and Eastern European Construction) Research , KPMG, máj 2009, s.10

Príspevok bol spracovaný v rámci grantovej výskumnej úlohy VEGA 1/0184/12.